

Transition from Paper to Electronic Documents in Documentary Credits: A Study of eUCP 2.1

ARTICLE INFO

DOI: 10.48311/clr.2026.118646.82805

Article Type

Research Article

Authors:

¹ Zahra Ayoubi

<https://orcid.org/0009-0000-9140-5035>

² Soroush Fakhraei*

<https://orcid.org/0009-0000-9140-5035>

Affiliation:

¹ PhD Graduate in Private Law, Faculty of Law, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

² PhD Candidate in Private Law, Faculty of Law and Political Science, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran

Correspondence:

Email: soroush_fakhraei@atu.ac.ir

Article History:

Received: 2026/01/07

Received in Revised form: 2026/02/17

Accepted: 2026/06/03

Abstract

The alignment of traditional documentary credit rules with the requirements of electronic commerce encountered numerous legal challenges and ambiguities. To address these obstacles, the International Chamber of Commerce initiated the formulation of regulations concerning the presentation of electronic documents. This research aims to conduct a legal analysis of the second version of the Supplement to the Uniform Customs and Practice for Documentary Credits for Electronic Presentation (eUCP 2.1) as the foremost regulatory instrument in this field, examining its potentials and solutions in resolving the aforementioned challenges. Employing a descriptive-analytical methodology and utilizing library resources and authoritative international documents, this study analyzes the rationale behind the emergence of the eUCP, the conditions governing its application, and its substantive provisions. The findings indicate that the eUCP, by providing precise definitions of fundamental concepts such as "electronic record," "apparent authenticity," and "notice of completeness," and by establishing operational mechanisms such as staggered presentation of documents and the precise determination of the commencement of the examination period, has provided the necessary legal clarity and coherence for operations in the digital environment. Furthermore, by clearly delineating the scope of banks' liability and offering practical solutions for managing risks specific to the electronic sphere (such as data corruption or loss), these regulations establish a reasonable balance among the interests of the parties involved in a documentary credit. Consequently, eUCP 2.1, by creating an efficient and reliable legal framework for the electronic circulation of documents, not only removes the obstacles to the digitalization of international trade but also significantly contributes to the facilitation and ongoing development of this field. This contribution is achieved through reducing costs, increasing speed, and enhancing security.

Keywords: eUCP, Electronic Letter of Credit, Electronic Record, International Trade

گذار از اسناد کاغذی به الکترونیکی در اعتبارات اسنادی: مطالعه (eUCP 2.1)

زهرا ایوبی^۱، سروش فخرائی^{۲*}

۱. دانش‌آموخته دکتری، گروه حقوق خصوصی، دانشکده حقوق، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.
۲. دانشجوی دکتری، گروه حقوق خصوصی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۳/۱۳

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۱۱/۲۸

تاریخ ارسال: ۱۴۰۴/۱۰/۱۷

چکیده

انطباق قواعد سنتی اعتبارات اسنادی با مقتضیات تجارت الکترونیک با چالش‌ها و ابهامات حقوقی متعددی مواجه بود. اتاق بازرگانی بین‌المللی برای رفع این موانع، اقدام به تدوین مقرراتی در خصوص ارائه اسناد الکترونیکی نمود. پژوهش حاضر با هدف تحلیل حقوقی نسخه دوم الحاقیه مقررات یکنواخت ارائه اسناد الکترونیکی (eUCP 2.1)، به‌عنوان مهم‌ترین سند تنظیم‌گر در این حوزه، به بررسی ظرفیت‌ها و راهکارهای آن در رفع چالش‌های یادشده می‌پردازد. این مطالعه با روش توصیفی - تحلیلی و با بهره‌گیری از منابع کتابخانه‌ای و اسناد معتبر بین‌المللی، ضمن واکاوی فلسفه پیدایش eUCP، شرایط حاکمیت و احکام ماهوی آن را تحلیل کرده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد eUCP با ارائه تعاریف دقیق از مفاهیم بنیادینی چون «رکورد الکترونیکی»، «اصالت ظاهری» و «اعلامیه تکمیل»، و

Email: soroush_fakhraei@atu.ac.ir

* نویسنده مسئول مقاله:

کپی‌رایت © ۲۰۲۶، انتشارات دانشگاه تربیت مدرس (TMU Press). این مقاله به‌صورت دسترسی آزاد منتشر شده و تحت مجوز بین‌المللی Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 قرار دارد. بر اساس این مجوز، شما می‌توانید این مطلب را در هر قالب و رسانه‌ای کپی، بازنشر و بازآفرینی کنید و یا آن را ویرایش و بازسازی نمایید، به شرط آنکه نام نویسنده را ذکر کرده و از آن برای مقاصد غیرتجاری استفاده کنید.

نیز با وضع سازوکارهای عملیاتی، نظیر ارائه تدریجی اسناد و تعیین مبدأ دقیق مهلت بررسی، وضوح و انسجام حقوقی لازم برای فعالیت در محیط دیجیتال را فراهم آورده است. این مقررات همچنین با ترسیم شفاف محدوده مسئولیت بانک‌ها و ارائه راهکارهای عملی برای مدیریت ریسک‌های خاص فضای الکترونیکی (مانند آسیب‌دیدگی یا از بین رفتن داده‌ها)، توازن منطقی میان منافع طرفین دخیل در اعتبار اسنادی برقرار ساخته است. نتیجه آنکه eUCP 2.1 با ایجاد بستر حقوقی کارآمد و قابل‌اعتمادی برای گردش الکترونیکی اسناد، نه تنها موانع پیش روی دیجیتالی‌سازی تجارت بین‌الملل را مرتفع می‌سازد، بلکه از رهگذر کاهش هزینه‌ها، افزایش سرعت و ارتقای امنیت، به تسهیل و توسعه روزافزون این حوزه کمک شایانی می‌کند.

واژگان کلیدی: eUCP، اعتبار اسنادی الکترونیکی، رکورد الکترونیکی، تجارت بین‌الملل.

۱. مقدمه

تجارت بین‌الملل، در تعقیب کارایی، سرعت و امنیت بیشتر، همواره در حال تحول است. یکی از محورهای اصلی این تحول، گذار از سیستم‌های مبتنی بر کاغذ به محیط دیجیتال است. اعتبارات اسنادی، به عنوان یکی از امن‌ترین روش‌های پرداخت در تجارت جهانی، نیز از این قاعده مستثنی نبوده‌اند. قواعد یکنواخت اعتبارات اسنادی^۱ (UCP 600) که برای محیط اسناد کاغذی طراحی شده‌اند، در مواجهه با الزامات و فرصت‌های دنیای الکترونیک با چالش‌هایی مواجه شدند. الحاقیه مقررات یکنواخت ارائه اسناد الکترونیکی^۲ eUCP، به عنوان مکملی بر UCP، با هدف تسهیل و قانون‌مندسازی استفاده از اسناد الکترونیکی در اعتبارات اسنادی پدید آمد (Alavi, 2016: 112).

eUCP الحاقیه‌ای بر UCP است که در موارد خاص، با توجه به ماهیت ویژه اسناد الکترونیکی و ارائه‌های مرتبط با آن، احکام خاصی را تبیین می‌کند (Bergami, 2004: 23)، درواقع مجموعه مقرراتی الحاقی به رویه و عرف متحدالشکل برای اعتبارات اسنادی محسوب

1. Uniform Customs and Practice for Documentary Credits (UCP)

2. Uniform Customs and Practice for Documentary Credits for Electronic Presentation (eUCP)

می‌شود و جایگزین آن نخواهد بود (انصاریان، ۱۳۹۸: ۱۸). در مواردی که ضرورتی احساس نشده، با عنایت به عام‌الشمول بودن UCP، اعتبار صرفاً مشمول آن است؛ بنابراین، در موارد خاص و با توجه به ماهیت متمایز ارائه‌های الکترونیکی از اسناد کاغذی، احکام خاص eUCP بر احکام عام UCP اولویت و اعمال می‌یابد. به بیان دیگر eUCP چارچوبی حقوقی - عملیاتی ایجاد می‌کند که خلأها و ناکارآمدی‌های UCP در محیط دیجیتال را پوشش می‌دهد.

نگارش دوم این مقررات نسبت به نسخه قبلی تکامل یافته و موادی را برای پاسخگویی به نیازهای نوین اضافه کرده است. به‌طور کلی، eUCP احکام جدیدی را معرفی می‌کند که با توجه به ماهیت اسناد الکترونیکی و روش‌های ارائه آن، بر اساس رویه‌های عملی تنظیم و ساماندهی شده‌اند. مهم‌ترین مباحثی که eUCP به آن‌ها می‌پردازد را می‌توان در چند محور کلی دسته‌بندی کرد:

ارائه اسناد الکترونیکی: شامل فرمت‌های مجاز، روش ارائه، مفهوم اصل و کپی، الزام به «اعلامیه تکمیل» و رویه‌های مربوط به عدم توانایی بانک در دریافت اسناد؛

بررسی اسناد الکترونیکی: شامل مهلت شروع بررسی (پس از دریافت اعلامیه تکمیل)، نحوه بررسی اسناد حاوی پیوند و محدودیت مسئولیت بانک‌ها؛

اعلام رد اسناد الکترونیکی: شامل تشریح حقوق و تکالیف بانک و ذی‌نفع پس از رد و حکم ویژه امحای اسناد الکترونیکی رد شده پس از ۳۰ روز در صورت عدم دریافت دستور (Civelek & et al., 2015: 64-65)؛

چالش‌های خاص محیط الکترونیکی: شامل آسیب‌دیدگی یا از بین رفتن اسناد الکترونیکی (مثلاً به دلیل ویروس) (Savino & Widenor, 2004: 915).

مقاله حاضر با هدف بررسی نظام‌مند این گذار و تحلیل جامع مقررات eUCP^۲، تلاش می‌کند تا با واکاوی فلسفه وجودی، شرایط حاکمیت و احکام اختصاصی این الحاقیه، نقش آن را در تسهیل تجارت الکترونیک و رفع چالش‌های اعتبارات اسنادی در عصر دیجیتال تبیین کند. در ادامه، پس از مروری بر مزایای این گذار و فلسفه الحاق eUCP، به تفصیل به مباحث

حاکمیت، ارائه و بررسی اسناد و احکام خاص ارائه الکترونیکی خواهیم پرداخت.

۲. فلسفه الحاق eUCP بر UCP

امروزه دیجیتالی‌سازی تجارت، برای رفع ناکارآمدی‌های سیستم کاغذی و همسو شدن با الزامات پایداری و انطباق مدرن، در حال شتاب است. قواعد ICC، از جمله eUCP، در پاسخ به نیازهای تجار و بانک‌ها در جریان تحول دیجیتال تکامل یافته‌اند. کاربرد UCP 600 در محیط دیجیتال، بنگاه‌های تجاری و مؤسسات مالی را با چالش‌های متعددی مواجه می‌سازد که بر کارایی و اثرگذاری عملیات مالی تجاری آنان تأثیر می‌گذارد (Levit, 2007: 1218)؛ حال آنکه گذار از UCP 600 به eUCP نسخه ۲.۱ مزایای فراوانی برای کسب‌وکار به ارمغان می‌آورد. اعتبارات اسنادی تحت UCP 600 متکی بر اسناد کاغذی هستند که فرآیندی دستی، وقت‌گیر، مستعد خطا و پرهزینه است. تأخیر در جابه‌جایی فیزیکی اسناد و پردازش آن‌ها می‌تواند به از دست رفتن ضرب‌الاجل‌ها، حمل‌ونقل دیر هنگام و تأثیر بر روابط خریداران و فروشندگان بینجامد (زمانیان و وطنی، ۱۴۰۱: ۴۵۶). این امر منجر به تأخیر در معاملات، افزایش ریسک مغایرت اسناد و کاهش رقابت‌پذیری می‌شود. برای پاسخ به این چالش‌ها، حرکت به سوی راه‌حل‌های دیجیتال ضروری است. الحاقیه eUCP به‌عنوان راهکاری استراتژیک، این امکان را فراهم می‌کند که فرآیند صدور، ارائه و بررسی اسناد با سرعت بیشتری انجام شده، هزینه‌های چاپ، پست و بایگانی کاهش یابد و خطاها از طریق اتوماسیون به حداقل برسد. ارتباطات الکترونیکی رفع مغایرت‌ها را تسریع می‌کند. همچنین امنیت اطلاعات با رمزنگاری و ذخیره‌سازی ایمن افزایش یافته و دسترسی بدون محدودیت جغرافیایی ممکن می‌شود. در کنار مزایای عملیاتی، این تحول همسو با ملاحظات زیست‌محیطی بوده، دقت بررسی انطباق را ارتقا می‌دهد و با حذف اسکن دستی، صحت استخراج داده را بهبود می‌بخشد. مزایای eUCP برای ذی‌نفعان شامل صرفه‌جویی در هزینه و زمان، یکپارچه‌سازی آسان و تسهیل تسویه خودکار است و برای متقاضیان، ارتباط ساده‌تر و سریع‌تر با بانک‌ها و دسترسی به‌موقع به اسناد را فراهم می‌کند. مؤسسات مالی نیز از افزایش کارایی، اتوماسیون فرآیندهای کنترل اسناد و

انطباق، انعطاف‌پذیری بیشتر در پردازش و پتانسیل تسهیل خدماتی مانند پیش‌پرداخت بهره می‌برند (Jeon, 2005: 145 & Users Guide to the eUCP, 2021: 3-7).

به‌طور خلاصه، eUCP با فراهم آوردن چارچوبی استاندارد و قابل‌اعتماد برای ارائه اسناد الکترونیکی، یکنواختی و ثبات در رویه تجارت ایجاد می‌کند. گذار از UCP 600 به eUCP نسخه ۲.۱ حرکتی ضروری برای همسو شدن با روند دیجیتالی‌سازی جهانی است که مزایای عینی آن، از جمله ارتقای کارایی، کاهش هزینه‌ها و ریسک‌های عملیاتی، افزایش امنیت فرآیندها و بهبود موقعیت رقابتی بنگاه‌ها در فضای تجاری یکپارچه امروز، از مهم‌ترین دستاوردهای این تحول به شمار می‌رود. در مباحث آتی نیز به شرایط حاکمیت این مقرر و احکام آن می‌پردازیم.

۳. حاکمیت eUCP

برای اعمال مقررات eUCP بر اعتبارات اسنادی، تحقق شرایط مقرر ضروری است. اصل بنیادین این است که حاکمیت eUCP به‌صورت خودکار و اجباری نیست، بلکه منوط به توافق صریح طرفین در متن اعتبار است. درواقع، این اراده مشترک طرفین معامله است که چارچوب حقوقی eUCP را بر روابط آن‌ها حاکم می‌کند. در مباحث آتی، به بررسی این شرایط از جمله توافق طرفین، رابطه آن با UCP، ارائه اسناد و مواردی که این حاکمیت متوقف می‌شود خواهیم پرداخت.

۳-۱. توافق طرفین بر اعمال

مطابق بند ب ماده ۱^۴ eUCP اعمال این مقررات منوط به توافق صریح طرفین است. این رویکرد که در ماده ۱ UCP 600 نیز پیش‌بینی شده، ناشی از ماهیت توافقی اسناد تنظیمی توسط اتاق بازرگانی بین‌المللی (ICC)^۵ است (Jeon, 2005: 151) که به‌عنوان نهاد قانون‌گذار

4. Art. e1 (b)

5. International Chamber of Commerce

عمل نمی‌کند، بلکه صرفاً به تدوین و نظام‌بخشی رویه‌های عملی تجار می‌پردازد (بنیان‌سازی، ۱۳۹۹: ۳۱۹).

هرچند شکل خاصی از ارجاع به مقررات eUCP ضرورت ندارد و طرفین می‌توانند به هر طریقی مراودات خود را مشمول این مقررات قرار دهند، توصیه شده برای رعایت شفافیت از عبارت eUCP در متن اعتبار اسنادی استفاده شود (Meynell, 2019: 20).

در پاسخ به این پرسش که آیا در اعتبارات مشمول eUCP لازم است صراحتاً به مشمول UCP نیز اشاره شود، بند الف ماده ۲ eUCP^۶ تصریح می‌کند که اعتبارات مشمول eUCP به‌طور خودکار مشمول UCP نیز خواهند بود، حتی اگر اشاره صریحی به آن نشده باشد. با این‌حال، ICC برای وضوح بیشتر توصیه کرده است که مشمول UCP نیز صراحتاً در اعتبار قید گردد (Meynell, 2019: 22). نکته حائز اهمیت آن است که در موارد تعارض بین مقررات eUCP و UCP در حوزه اعتبارات اسنادی الکترونیکی، مقررات eUCP دارای اولویت اعمال است که این اصل در بند ب ماده ۲ eUCP نیز مورد تأکید قرار گرفته است.

در شرحی که بر مقررات eUCP توسط اتاق بازرگانی بین‌المللی تهیه و منتشر شده، موارد امکان اعمال UCP به‌تنهایی را بیان کرده است (Meynell, 2019: 20). اول: مقررات eUCP جهت فراهم کردن امکان ارائه مدارک الکترونیکی به‌تنهایی یا تلفیقی با اسناد کاغذی تصویب شده است. حال اگر در یک اعتبار eUCP امکان انتخاب مدارک الکترونیکی یا اسناد کاغذی پیش‌بینی شده باشد و تصمیم به ارائه اسناد کاغذی صرف گرفته شود آیا کماکان اعتبار مشمول eUCP نیز می‌شود؟ پاسخ این سؤال در بند ج ماده ۲ داده شده است و در فرض سؤال صرفاً UCP حاکم می‌شود. دوم: اگر در اعتبار صرفاً ارائه اسناد کاغذی مجاز باشد نیز مقررات eUCP اعمال نمی‌شود و UCP اعمال می‌گردد. دلیل این احکام نیز واضح است؛ فلسفه وجودی و دلیل اصلی تصویب مقررات eUCP تسهیل و فراهم آوردن امکاناتی برای ارائه الکترونیکی است. از طرفی مقررات UCP به‌عنوان قانون مادر و منبع اصلی است و eUCP به آن الحاق شده است، لذا اگر قرار باشد صرفاً اسناد کاغذی ارائه گردد دلیلی برای

6. Art. e1(a)

اعمال eUCP وجود ندارد و سالبه به انتفاء موضوع است.

علاوه بر توافق بر حاکمیت مقررات eUCP بند ج ماده ۱ ضمن تأکید بر ضرورت قید شماره نسخه در متن اعتبار، توصیه می‌کند که برای رعایت شفافیت و جلوگیری از هرگونه اختلاف، به تعیین نسخه حاکم اشاره شود. با این حال، این ماده مقرر می‌دارد که در صورت سکوت طرفین، اعتبار تابع آخرین نسخه معتبر در تاریخ گشایش خواهد بود. به عنوان مثال، اگر اعتباری در سال ۲۰۱۲ گشایش یافته باشد، مشمول «eUCP 1.1» است؛ زیرا «eUCP 2» از سال ۲۰۲۱ لازم‌الاجرا شده و در زمان گشایش اعتبار، وجود خارجی نداشته است. حکم مذکور با هدف احترام به اراده طرفین و بنای عقلاء وضع شده است؛ چراکه در اکثر موارد، طرفین بر اساس آخرین نسخه مقررات - که منطقاً با شرایط جاری تجارت انطباق بیشتری دارد - اقدام به گشایش اعتبار می‌کنند.

۲-۳. ارائه سند الکترونیکی

اعتبار اسنادی سنتی مستلزم ارائه اسناد کاغذی است. با الحاق eUCP اصطلاح «سند» به گونه‌ای تفسیر می‌شود که شامل «رکورد الکترونیکی» نیز می‌شود. این اصطلاح خود به صورت گسترده تعریف شده و به معنای «داده‌ای است که به صورت الکترونیکی ایجاد، تولید، ارسال، ارتباط یافته، دریافت یا ذخیره شده باشد» (Bennett, 2008: 232-233).

به دلیل نگرانی‌هایی که در مورد اصالت اسناد در حوزه اعتبارات اسنادی الکترونیکی وجود داشته است، ترجیح داده شده که eUCP محدود به شرایطی شود که فقط سند به صورت الکترونیکی باشد، بدون اینکه مبتنی بر یک سند کاغذی باشد (Byrne & Barnes, 2001: 27). به نظر می‌رسد تدوین‌کنندگان eUCP برای پیشگیری از عواملی مثل تقلب، سند کاغذی مبدل به شکلی ظاهراً الکترونیکی را از مصادیق مدرک الکترونیکی ندانسته‌اند. چه اینکه بند الف ماده ۶ eUCP مقرر داشته اگر امکان ارسال مدرک الکترونیکی مربوط به کامل شدن اسناد وجود نداشته باشد، می‌توان آن را به صورت سند کاغذی یا مخابرات از راه دور (فکس و غیره) ارسال نمود؛ لذا اسناد کاغذی ارسال شده با وسایل الکترونیکی، منصرف از مفهوم مدرک الکترونیکی به معنای خاص است.

ارائه این مفهوم مضیق از مدرک الکترونیکی مشکلاتی را پیش روی تجار گذاشته است. اولین مشکل این است که علی‌رغم پیشرفت‌های بسیار در زمینه تجارت الکترونیکی، هنوز برخی از کشورها ادله الکترونیکی را به رسمیت نمی‌شناسند. مشکل دیگری که بازرگانان با آن مواجه‌اند سختی اثبات کپی مدارک الکترونیکی در دادگاه‌هاست. قوانین کماکان از سوابق کاغذی نسبت به ارائه‌های الکترونیکی حمایت‌های بیشتری به عمل می‌آورند و برخی جنبه‌های ارتباطات الکترونیکی، مانند ایمیل، به‌طور کامل مورد توجه قرار نمی‌گیرد و ریسک استفاده از مقررات eUCP را بالا می‌برد (Marara, 2019: 55-56).

در پرونده *Armstrong v. Executive of the President* دادگاه مقرر نمود که نسخه الکترونیکی حاوی تمام مدارک، از جمله تاریخ ارسال و دریافت بوده که نسخه چاپی آن را در بر نمی‌گرفت. درواقع، علی‌رغم وجود مقررات قانونی برای بررسی ادله الکترونیکی، دادگاه برای بررسی موضوع بدو به نسخه چاپ‌شده ایمیل طرفین تمسک نموده که حکایت از ارجحیت اسناد کاغذی نسبت به مدارک الکترونیکی در ناخودآگاه محاکم دارد (<https://law.justia.com/cases/federal/district-courts>). در پرونده "Glencore International v. Bank of China" دادگاه استیناف انگلستان مدرک الکترونیکی حاوی "wet signature" را بر این اساس که به نظر می‌رسد کپی شده، رد کرده است (<https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com>). این مثال‌ها بیانگر آن است که محاکم کماکان راه درازی برای توجه به مدارک الکترونیکی در ترازوی برابر اسناد کاغذی پیش رو دارند.

۱-۲-۳. ویژگی سند الکترونیکی

سند الکترونیکی را می‌توان به‌عنوان فایلی تعریف کرد که با استفاده از هر برنامه رایانه‌ای ایجاد شده باشد، مشروط بر اینکه اصالت و محتوای امضای متصل به آن توسط یک مرجع گواهی، اصالت‌سنجی شده باشد.

مقررات eUCP، هرچند به‌صورت صریح به لزوم وجود امضای الکترونیکی در مدرک

الکترونیکی^۷ اشاره نکرده، با تأکید بر «قابلیت شناسایی هویت فرستنده»، به‌طور ضمنی نشان‌دهنده ضرورت احراز انتساب سند است. این رویکرد را می‌توان اماره‌ای بر لزوم امضای الکترونیکی در اسناد الکترونیکی دانست؛ زیرا متداول‌ترین روش انتساب سند به اشخاص، درج امضا در آن است. از سوی دیگر مطابق تعاریف ارائه‌شده، امضای الکترونیکی یکی از ارکان و ملزومات سند الکترونیکی است (Maurovic, 2003: 279) و در تعریف امضای الکترونیکی^۸ بیان داشته: «به معنی عمل پردازش داده‌ای است که منطقاً مربوط به مدارک الکترونیکی است که توسط شخص به منظور شناسایی او و حاکمی از تأیید مدارک الکترونیکی او مورد عمل قرار گرفته یا پذیرفته شده است». ماده ۲ قانون نمونه امضات الکترونیکی «آنسیترال»^۹ نیز بیان می‌دارد: «امضای الکترونیکی به معنای داده‌هایی است که به‌صورت الکترونیکی به یک داده پیام الصاق شده‌اند یا به‌طور منطقی با آن مرتبط است و ممکن است برای شناسایی امضاکننده در رابطه با داده پیام و نشان دادن تأیید امضاکننده از اطلاعات موجود در داده پیام استفاده شود.» و در ادامه شرایطی را برای امضای قابل‌اتکا بیان نموده است.

یکی دیگر از الزامات مدارک الکترونیکی تاریخ صدور آن‌ها است؛ زیرا در عمل واجد آثار مهمی است تا آنجا که یک ماده در مقررات eUCP به آن اختصاص داده شده است. وفق ماده ۹، 1.1 eUCP، اگر مدرکی دارای تاریخ صدور نباشد، تاریخ ارسال مدرک، تاریخ صدور آن تلقی می‌شود و اگر تاریخ ارسال نیز معلوم نباشد، تاریخ دریافت، تاریخ صدور تلقی می‌شود. در ماده ۱۰، 2.0 eUCP، صرفاً اعلام نموده که مدارک الکترونیکی باید دارای تاریخ صدور باشند و راهکاری برای تعیین تاریخ در مورد اسناد فاقد تاریخ ارائه نکرده است. البته در مورد سند حمل در ماده ۱۱، 2.0 eUCP، همان روش مقررات 1.1 eUCP را برگزیده است (Meynell, 2019: 60).

۳-۲-۲. قالب ارائه اسناد

7. Art. e3 (b) iii. Electronic record
8. Art. e3 (b) iv. Electronic signature
9. Uncitral Modal Law on Electronic Signatures (2001)

اسناد یا رکوردهای الکترونیکی می‌تواند در هر قالبی ارائه شود، مگر اینکه اعتبار اسنادی قالب خاصی را مشخص کرده باشد، به شرطی که داده‌ها در آن قالب تعیینی امکان بررسی و تطبیق آن با شروط مقرر در اعتبار اسنادی را داشته باشد. علاوه بر این، تعریف رکورد الکترونیکی مستلزم آن است که بتوان اصالت آن را در سه مورد تأیید کرد: هویت ظاهری فرستنده، منبع ظاهری داده‌های موجود در رکورد و اینکه آیا رکورد دست‌نخورده و کامل باقی مانده است. رکوردی که نتوان اصالت آن را تأیید کرد، سند معتبری تحت اعتبار اسنادی محسوب نشده و بنابراین، ارائه‌شده تلقی نمی‌شود. یک رکورد الکترونیکی ممکن است حاوی هایپرلینک به یک سیستم خارجی باشد یا ارائه ممکن است شامل رکورد الکترونیکی در یک سیستم خارجی شود. در این صورت، رکورد موجود در هایپرلینک یا سیستم خارجی، رکوردی است که برای تعیین انطباق بررسی می‌شود (Bennett, 2008: 232-233).

۴. شرایط ارائه و بررسی اسناد

مقررات eUCP با در نظر گرفتن ماهیت منعطف و غیرمتمرکز اسناد الکترونیکی، چارچوب‌های نوین و اختصاصی برای ارائه و بررسی این اسناد وضع کرده است. این چارچوب، ضمن حفظ اصول پایه‌ای UCP، چالش‌های عملی ارائه اسناد الکترونیکی را حل‌وفصل می‌نماید. در ادامه، مهم‌ترین شرایط و رویه‌ها، ازجمله زمان و مکان ارائه، نقش حیاتی «اعلامیه تکمیل» در احتساب مهلت‌های قانونی و فرآیند بررسی اسناد الکترونیکی، به تفصیل، تحلیل خواهند شد.

۴-۱. ارائه اسناد

مقررات eUCP با در نظر گرفتن ماهیت اسناد الکترونیکی، چارچوبی نوین و کارآمد برای ارائه این اسناد مقرر می‌کند. برجسته‌ترین ویژگی این چارچوب، امکان ارائه جداگانه و در زمان‌های مختلف اسناد الکترونیکی است که به ذی‌نفعان اجازه می‌دهد اسناد را به تدریج به بانک ارسال کنند. نقطه عطف این سیستم، الزام به ارسال «اعلامیه تکمیل» توسط ذی‌نفع است که به بانک اعلام می‌کند ارائه تمام شده است. روز دریافت این اعلامیه، به عنوان «روز ارائه»

برای شروع مهلت بررسی بانک محسوب می‌شود. همچنین محل ارائه، آدرس الکترونیکی مشخص شده در اعتبار اسنادی است.

۴-۱-۱. زمان ارائه اسناد

اسناد الکترونیکی باید پیش از تاریخ انقضای اعتبار ارائه شوند (Maurovic, 2003: 282). این مهلت بر اساس اولین مورد از دو تاریخ ذیل محاسبه می‌شود: پایان ساعت کاری در تاریخ انقضای اعتبار یا آخرین مهلت ارائه پس از تاریخ صدور سند حمل. مقررات UCP و eUCP در مواردی که بانک در آخرین روز مهلت ارائه به هر دلیلی غیر از فورس مازور قادر به دریافت اسناد نباشد، تمدید مهلت را تا اولین روز کاری بعدی پیش‌بینی کرده‌اند.

در خصوص نحوه ارائه اسناد، مقررات eUCP رویکردی نوین اتخاذ نموده است. برخلاف UCP که در مورد ارائه جداگانه اسناد سکوت کرده و این امر را در عمل با محدودیت مواجه ساخته، ماده ۶ eUCP به صراحت اجازه می‌دهد اسناد الکترونیکی به صورت جداگانه و در زمان‌های مختلف ارائه شوند. این ویژگی به ذی‌نفع امکان می‌دهد تا اسناد صادر شده از افراد مختلف را مستقیماً به بانک ارسال نماید. برای ساماندهی این ارائه مستقل، بند ۶ ماده ۶ تأکید می‌کند هر ارائه‌ای - اعم از الکترونیکی یا کاغذی - باید مشخص‌کننده اعتبار eUCP مربوطه باشد. ارائه فاقد این شناسایی ممکن است دریافت‌نشده تلقی گردد.

نکته کلیدی در ماده مذکور، تعیین زمان شروع مهلت بررسی اسناد است. با توجه به امکان ارائه تدریجی اسناد، ارائه زمانی محقق شده تلقی می‌شود که بانک اعلامیه تکمیل را از ذی‌نفع دریافت کند. روز دریافت این اعلامیه، به عنوان روز ارائه برای محاسبه مهلت پنج‌روزه بررسی اسناد در نظر گرفته می‌شود (Bennett, 2008: 234-236). بر اساس تفسیر قیاسی مقررات UCP، ارائه اسناد الکترونیکی و کاغذی باید در ساعات کاری بانک انجام شود. هرگاه بانک با وجود باز بودن، قادر به پذیرش اسناد الکترونیکی نباشد، در حکم بانک بسته محسوب شده و مهلت ارائه تا اولین روز کاری بعدی که سیستم بانک بازیابی شود، تمدید می‌گردد (Cesic, 2003: 342).

۴-۱-۲. مکان ارائه اسناد

بند د ماده ۱ eUCP متضمن حکمی است که در نسخ قبلی آن وجود ندارد. به موجب این بند اعتبار eUCP باید مشتمل بر لوکیشن بانک گشاینده^{۱۰}، تعیین شده^{۱۱} و تأییدکننده^{۱۲} باشد. اگر لوکیشن دو بانک اخیر در اعتبار قید نشده باشد، ولی بانک گشاینده از آن مطلع باشد، این دو بانک باید قبل از ابلاغ یا تأیید، لوکیشن خود را به ذی‌نفع اطلاع دهند. قسمت ۳ از بند الف ماده ۳ صراحتاً اعلام داشته محل ارائه مدارک الکترونیکی آدرس الکترونیکی^{۱۳} است؛ لذا محل ارائه نوعاً آدرس الکترونیکی است نه لوکیشن فیزیکی. عده‌ای دلیل عمده وضع این مقرر در نسخه جدید را ضرورت حصول اطمینان بانک‌ها در خصوص انطباق با مسائل نظارتی و تحریمی اعلام نموده‌اند؛ اما به نظر می‌رسد این تنها دلیل و فلسفه وضع این مقرر نیست. در قسمت ۲ بند الف ماده ۶ بر ضرورت درج محل ارائه اسناد کاغذی در اعتباراتی که اجازه ارائه چنین اسنادی را می‌دهد اشاره نموده است. در بند ج از ماده ۲ امکان ارائه اسناد کاغذی در فرضی که او اختیار انتخاب از بین اسناد کاغذی یا الکترونیکی را دارد و امکان ارسال اعلامیه تکمیل مدارک به صورت کاغذی نیز در ماده ۶ این مقررات پیش‌بینی شده است. اگر لوکیشن بانک‌های فوق‌الاشعار نزد ذی‌نفع معلوم نباشد عملاً امکان بهره‌برداری از مقررات اخیرالذکر از او سلب خواهد شد و اگر امکان ارائه الکترونیکی مدارک برای او فراهم نباشد با تکلیفی مالایطاق مواجه خواهد شد که برخلاف فلسفه تجارت و تسهیل روند امور است. به نظر می‌رسد این ملاحظات باعث درج حکمی جدید در بند د ماده ۱ شده است.

۴-۱-۳. اعلامیه تکمیل

مطابق بند ج ماده ۶ مقررات eUCP، در مواردی که یک یا چند سند الکترونیکی ارائه می‌شود،

10. Issuing Bank
11. Nominated Bank
12. Confirming Bank
13. Electronic Address

ذی‌نفع موظف است با ارسال «اعلامیه تکمیل»^۴، ارائه کامل اسناد را به صورت رسمی به بانک اعلام کند. این اعلامیه که می‌تواند به صورت سند الکترونیکی یا حتی کاغذی ارسال شود از این جهت دارای اهمیت است که تاریخ دریافت آن توسط بانک، مبدأ شروع مهلت پنج‌روزه بانک برای بررسی اسناد محسوب می‌گردد. این سازوکار به دلیل ماهیت تدریجی و غیرمتمرکز ارائه اسناد الکترونیکی طراحی شده است؛ چراکه برخلاف اسناد کاغذی که معمولاً به صورت یکجا ارائه می‌شوند، اسناد الکترونیکی ممکن است در بازه‌های زمانی مختلف و از منابع گوناگون به بانک ارسال شوند. بنابراین، اعلامیه تکمیل به بانک اطمینان می‌دهد که کلیه اسناد الکترونیکی مقرر شده ارائه شده و بانک می‌تواند با اطمینان فرآیند بررسی نهایی را آغاز کند.

با این حال، چالشی اساسی در این سازوکار نهفته است: امکان ارائه مستقیم اسناد الکترونیکی توسط اشخاص ثالث، مستقل از اقدام ذی‌نفع. این وضعیت عملاً امکان صدور «اعلامیه تکمیل» توسط ذی‌نفع را با مشکل مواجه می‌سازد. چگونه می‌توان انتظار داشت ذی‌نفع ارائه اسناد را تکمیل شده اعلام کند، در حالی که بخشی از اسناد ممکن است مستقیماً از سوی شخص ثالث (مانند شرکت بازرسی یا حمل‌ونقل) برای بانک ارسال شود و ذی‌نفع کنترل مستقیمی بر زمان و نحوه دریافت آن‌ها توسط بانک نداشته باشد! حتی در صورت دسترسی ذی‌نفع به رونوشتی از این اسناد، این امر تضمینی برای تحویل و دریافت قطعی آن‌ها نزد بانک محسوب نمی‌شود. این شکاف اطلاعاتی و عدم قطعیت، نقصان مهمی در کارایی و قابلیت اعتماد فرآیند تعریف شده توسط eUCP ایجاد می‌کند (Bergami, 2010: 299).

۴-۲. فرآیند بررسی اسناد

مقررات eUCP با در نظر گرفتن ماهیت خاص اسناد الکترونیکی، فرآیند بررسی منظم و شفاف را تعریف می‌کند. هسته اصلی این فرآیند، شروع مهلت پنج‌روزه بررسی از روز کاری پس از دریافت اعلامیه تکمیل از سوی ذی‌نفع است. یکی از نوآوری‌های کلیدی، الزام بانک به بررسی محتوای قابل دسترسی از طریق پیوندها، به عنوان بخشی از اسناد ارائه شده است.

14. the notice of completeness

همچنین، مقررات با تصریح به اینکه عدم توانایی فنی بانک در بررسی اسناد، دلیل موجهی برای رد آن‌ها محسوب نمی‌شود از حقوق ذی‌نفع در برابر مشکلات فنی بانک حمایت می‌کند. در صورت وجود مغایرت، رویه اعلام رد مطابق UCP جاری است، با این تفاوت که برای اسناد الکترونیکی رد شده، امکان حذف پس از ۳۰ روز در صورت عدم دریافت دستور جدید پیش‌بینی شده است. این چارچوب، تعادلی مناسب بین دقت در بررسی و کارایی در محیط دیجیتال برقرار می‌سازد.

۴-۲-۱. مهلت بررسی اسناد

ماده ۱۴ مقررات UCP 600 به بررسی اسناد و ضوابط حاکم بر آن پرداخته است که طبیعتاً تا جایی که با ماهیت مدارک الکترونیکی در تعارض نباشد، بر اعتبارات اسنادی الکترونیکی نیز حاکم است. اصولی همچون بررسی اسناد صرفاً بر اساس ظاهر، مهلت پنج‌روزه برای بررسی مدارک و عدم ضرورت تطابق دقیق واژه به واژه در مورد مدارک الکترونیکی نیز جاری است (Meynell, 2019: 53). با این حال، با توجه به ویژگی‌های منحصربه‌فرد اسناد الکترونیکی، مقررات eUCP ماده‌ای کامل را به موضوع بررسی اسناد اختصاص داده است.

در بند الف ماده ۷ مقرر می‌دارد که مهلت بررسی اسناد از روز کاری بانکی پس از روز دریافت اعلامیه تکمیل اسناد آغاز می‌شود. در صورت تمدید مهلت ارائه مطابق ماده ۶، زمان بررسی از روز کاری بانکی پس از روزی محاسبه می‌شود که بانک امکان دریافت اعلامیه مذکور را داشته باشد. نکته حائز اهمیت این است که با توجه به امکان ارائه اسناد کاغذی در مقررات eUCP، ممکن بود بانک بلافاصله پس از دریافت اسناد کاغذی اقدام به بررسی نماید که این امر ریسک استفاده از اعتبارات اسنادی الکترونیکی را افزایش می‌داد. برای جلوگیری از این وضعیت، سازوکار اعلام تکمیل اسناد در ماده ۶ پیش‌بینی شده و مهلت پنج‌روزه بررسی تنها پس از این اعلام شروع می‌شود (Meynell, 2019: 52).

بند ب ماده ۷ به موضوع مهم پیوندهای فرامتنی پرداخته است. مطابق این بند، اگر مدارک الکترونیکی حاوی پیوند به سیستم خارجی باشد، مدارک موجود در سیستم مذکور نیز بخشی

از مدارک قابل بررسی محسوب می‌شوند و اختلال در دسترسی به این سیستم در زمان بررسی، موجب مغایرت خواهد شد. این بند چهار نکته اساسی را در بر دارد:

۱. امکان ارجاع به منابع خارجی از طریق پیوندهای فرامتنی را به رسمیت می‌شناسد؛

۲. چنین ارجاعی نیاز به مجوز خاصی ندارد؛

۳. بانک‌ها موظفند منابع خارجی را نیز بررسی کنند؛

۴. عواقب عدم دسترسی به منبع خارجی مشخص شده است (Meynell, 2019: 52).

گفتنی است که ارجاع به منابع خارجی منحصر به ارائه الکترونیکی نبوده و ممکن است از طریق سند کاغذی نیز صورت گیرد؛ اما در هر صورت، ارائه‌کننده باید اطلاعات کامل منبع خارجی را در اختیار بانک قرار دهد، در غیر این صورت با مغایرت مواجه خواهد شد.

حال اگر علی‌رغم ارائه صحیح، بانک بررسی‌کننده نتواند بررسی را به‌درستی انجام دهد، بند ج ماده ۷ تصریح می‌کند که عدم توانایی بانک در بررسی اسناد در چارچوب ساختار تعیین‌شده دلیل موجهی برای رد مدارک نیست (Meynell, 2019: 53). در چنین حالتی، اگر مهلت پنج‌روزه بانک برای بررسی منقضی شود، حق رد مدارک را نخواهد داشت.

یکی از احکام قابل‌توجه این ماده که در ظاهر با برخی مواد دیگر در تعارض می‌نماید، بند د ماده ۷ است. مطابق این بند، ارسال مدارک الکترونیکی توسط بانک تعیین‌شده به منزله تأیید اصالت ظاهری آن‌هاست و طبق ماده ۱۳، بانک‌ها هیچ مسئولیتی در قبال هویت فرستنده یا کامل بودن و عدم تغییر محتوای اسناد ندارند. از سوی دیگر، ماده ۶ مقرر می‌دارد که مدارک الکترونیکی که امکان بررسی اصالت آن‌ها وجود ندارد، ارائه‌نشده تلقی می‌شوند. این تعارض با این توجیه حل می‌شود که بانک تعیین‌شده به نمایندگی از بانک‌های دیگر عمل می‌کند و با علم به قواعد، اسناد را بررسی و ارسال می‌نماید؛ بنابراین باید به عملکرد آن اعتماد کرد (Meynell, 2019: 53). به نظر می‌رسد این حکم در راستای تسهیل روابط تجاری و افزایش سرعت فرآیند اعتبارات اسنادی الکترونیکی وضع شده است.

۴-۲-۲. اعلامیه رد

ماده ۸ مقررات eUCP به موضوع اعلام رد اسناد پرداخته است. در نسخه دوم این مقررات، دو بند اول ماده ۷ نسخه قبلی به درستی به ماده‌ای با عنوان بررسی اسناد منتقل شده است؛ چراکه ذکر مواعد بررسی ذیل عنوان اعلام رد از نظر منطقی چندان مناسب به نظر نمی‌رسد. با این حال، همان‌گونه که از متن ماده برمی‌آید، احکام چندانانی در خصوص رد اسناد پیش‌بینی نشده است. دلیل این امر وجود ماده ۱۶ مقررات UCP است که به تفصیل به این موضوع پرداخته و احکام جامعی را در این زمینه مقرر داشته است، از جمله:

۱. در صورت وجود مغایرت در اسناد، بانک گشاینده می‌تواند با مراجعه به متقاضی اعتبار، درخواست قبول مغایرت‌ها را مطرح نماید. این مراجعه موجب تمدید مهلت پنج‌روزه بررسی اسناد نخواهد شد.

۲. چنانچه هریک از بانک‌های گشاینده، تعیین‌شده یا تأییدکننده تصمیم به رد اسناد بگیرند، موظفند این موضوع را از طریق اعلامیه‌ای به ارائه‌کننده اسناد اطلاع دهند. این اعلامیه باید به وضوح بیان‌کننده عدم پذیرش اسناد یا معامله بر روی آن‌ها بوده و مغایرت‌های موجود را مشخص نماید. ارسال این اعلامیه باید از طریق وسایل مخابراتی سریع و به نحوی صورت گیرد که حداکثر تا پایان مهلت پنج‌روزه بررسی اسناد به دست ارائه‌کننده برسد.

از آنجا که مقررات eUCP به عنوان الحاقیه بر UCP اعمال می‌شود، در موارد سکوت و تا جایی که با احکام eUCP در تعارض نباشد، مقررات UCP در اعتبارات اسنادی الکترونیکی نیز لازم‌الاجرا خواهند بود؛ بنابراین احکام فوق در مورد رد اسناد ارائه‌شده در اعتبارات اسنادی الکترونیکی نیز اعمال می‌شود.

در خصوص تکالیف بانک‌ها نسبت به اسناد رد شده، مقررات UCP و eUCP احکام متفاوتی دارند. در UCP بسته به اینکه بانک گشاینده یا بانک‌های تعیین‌شده و تأییدکننده اقدام به اعلام رد نمایند، احکام متفاوتی پیش‌بینی شده است؛ اما ماده ۸ این تفاوت را نادیده گرفته و تمام بانک‌ها را مکلف نموده است که پس از تاریخ اعلام رد، حداقل ۳۰ روز تقویمی منتظر دریافت دستور از ارائه‌کننده بمانند. چنانچه در این مدت دستوری مبنی بر امحای مدارک

الکترونیکی دریافت نشود، بانک ضمن استرداد اسناد کاغذی می‌تواند مدارک الکترونیکی را بدون هیچ محدودیتی امحاء نماید. برخی صاحب‌نظران پیشنهاد داده‌اند که بانک‌ها در اعلامیه رد صراحتاً قید کنند که مدارک الکترونیکی را مسترد می‌نمایند و در صورت عدم دریافت دستور ظرف ۳۰ روز، این مدارک امحاء خواهند شد (Meynell, 2019: 58).

مهم‌ترین موارد مغایرت در اعتبارات eUCP را می‌توان به شرح زیر برشمرد:

۱. ارسال مدارک الکترونیکی خارج از فرمت مندرج در اعتبار (ماده ۵)؛

۲. فقدان قابلیت احراز و شناسایی در مدارک الکترونیکی ارائه‌شده (ماده ۶)؛

۳. عدم امکان دسترسی به منبع خارجی (ماده ۷).

پرسشی که در اینجا مطرح می‌شود این است که چرا مقررات eUCP بین مدارک الکترونیکی و کاغذی تفاوت قائل شده و در مورد اول حکم به امحاء و در مورد دوم حکم به استرداد داده است؟ پاسخ این پرسش را باید در ماهیت و ویژگی‌های متمایز مدارک الکترونیکی جستجو کرد. در دنیای اسناد کاغذی، با استرداد سند، نسخه اصلی از اختیار بانک خارج می‌شود، اما این وضعیت در مورد مدارک الکترونیکی صادق نیست، چراکه حتی پس از استرداد، نسخه‌ای از آن در اختیار بانک باقی می‌ماند و مفهوم اصالت در اسناد الکترونیکی با اسناد کاغذی کاملاً متفاوت است؛ بنابراین، به منظور جلوگیری از انباشت حجم عظیمی از اسناد الکترونیکی نزد بانک‌ها و معاف کردن آن‌ها از تکلیف نگهداری این اسناد، امکان امحای مدارک الکترونیکی پیش‌بینی شده است (Meynell, 2019: 57).

۵. احکام خاص ارائه الکترونیکی اسناد

در این مبحث به بررسی احکام ویژه‌ای می‌پردازیم که مقررات eUCP برای پاسخ به چالش‌های خاص محیط دیجیتال در زمینه ارائه الکترونیکی اسناد وضع کرده است. این چارچوب حقوقی به مسائلی توجه دارد که در مقررات سنتی UCP پیش‌بینی نشده یا در فضای الکترونیکی به شکلی متفاوت ظهور می‌یابند. مهم‌ترین مواردی که در این بخش تحلیل خواهند شد شامل آسیب‌دیدگی یا از بین رفتن اسناد الکترونیکی، محدودیت مسئولیت بانک‌ها

در قبال اسناد الکترونیکی و شرایط تحقق فورس مازور است.

۱-۵. آسیب‌دیدگی سند

در محیط تجارت الکترونیک، سلامت و یکپارچگی اسناد اهمیت ویژه‌ای دارد. ویروس‌های رایانه‌ای به‌عنوان مهم‌ترین عامل آسیب به سوابق الکترونیکی محسوب می‌شوند که در اکثر موارد از طریق سوابق الکترونیکی منتقل شده و با اجرای سابقه خاصی فعال می‌گردند و موجب تحریف داده‌ها می‌شوند. چنانچه یک رکورد الکترونیکی در زمان ارائه دچار تحریف شود، به نحوی که امکان بررسی انطباق آن میسر نباشد، اساساً به‌عنوان یک رکورد الکترونیکی معتبر محسوب نخواهد شد. از آنجا که چنین رکوردی قابلیت احراز اصالت را از دست می‌دهد، ارائه‌شده تلقی نشده و بانک نمی‌تواند آن را مورد بررسی قرار دهد. با این حال، حالت دیگری نیز قابل تصور است که در آن یک رکورد الکترونیکی پس از دریافت توسط بانک دچار تحریف می‌شود. این وضعیت را می‌توان معادل گم‌شدن سند کاغذی، پس از ارائه، تلقی کرد. در حالی که مقررات UCP در این خصوص سکوت اختیار کرده است، بند الف ماده ۱۲ مقررات eUCP راهکار مشخصی ارائه می‌دهد: بر اساس این ماده، اگر سوابق الکترونیکی دریافت‌شده توسط بانک گشاینده اعتبار، بانک تأییدکننده یا هر بانک تعیین‌شده دیگر، آسیب‌دیده به نظر برسد، بانک بررسی‌کننده می‌تواند به ارائه‌کننده اطلاع داده و درخواست ارائه مجدد رکورد الکترونیکی مربوطه را نماید (Bennett, 2008: 237).

چنانچه بانک تقاضای ارائه مجدد اسناد الکترونیکی را داشته باشد، زمان بررسی اسناد متوقف می‌شود و هنگامی که فرستنده سوابق الکترونیکی را مجدداً ارائه کند، زمان بررسی مجدداً شروع به محاسبه می‌شود. در صورتی که بانک تعیین‌شده، بانک تأییدکننده نباشد، باید به بانک گشایش‌کننده اعتبار و هر بانک تأییدکننده‌ای، اطلاعیه درخواست ارائه مجدد را ارسال کرده و آنان را از توقف مهلت مطلع نماید. فرستنده باید همان سوابق الکترونیکی را حداکثر ظرف ۳۰ روز تقویمی مجدداً ارائه دهد، در غیر این صورت بانک می‌تواند سوابق الکترونیکی را ارائه‌نشده در نظر بگیرد و مهلت‌ها تمدید نمی‌شوند. ماده ۱۲ eUCP حمایت قابل‌توجهی از

بانک‌ها در صورت آسیب به سوابق الکترونیکی به عمل می‌آورد، این سؤال باقی می‌ماند که آیا فعالان تجارت بین‌المللی که تسویه حساب را از طریق اعتبار اسنادی الکترونیکی انجام می‌دهند، اعتماد کافی به بانک‌های دریافت‌کننده سوابق الکترونیکی خواهند داشت؟ بدیهی است که شهرت بانک در دنیای کسب‌وکار نقش مهمی در غلبه بر چنین ریسکی ایفا خواهد کرد (Bennett, 2008: 237-238).

چند نکته حائز اهمیت است: نخست آنکه بند ب ماده ۱۲ به وضوح بیان می‌دارد که الزام آگاه‌رسانی ارائه دوباره منحصر به بانک تعیین‌شده‌ای است که بانک تأییدکننده نیست، در حالی که ظاهر ماده به نظر می‌رسد شامل همه بانک‌های تعیین‌شده، از جمله بانک تأییدکننده در هنگام ارسال اسناد به بانک گشاینده می‌شود. ثانیاً، رویه قضایی نشان داده است که ارائه اظهارنامه مبنی بر تمدید مهلت به سایر بانک‌ها، شرط لازم برای حق دریافت وجه بانک تعیین‌شده محسوب نمی‌شود و به نظر می‌رسد که ارسال اعلامیه درخواست ارائه مجدد مطابق بند ب نیز نباید موجبات تضییع حق دریافت بازپرداخت وجه را فراهم آورد. ثالثاً، در بند ج مقرر می‌دارد که در صورت عدم ارائه مجدد ظرف مدت ۳۰ روز تقویمی، بانک می‌تواند رکورد الکترونیکی را ارائه‌نشده تلقی نماید که در این صورت ارائه به‌عنوان غیرمنطبق تلقی خواهد شد. درنهایت، ریسک تحریف رکوردهای الکترونیکی پس از ارائه متوجه ارائه‌کننده است، نه بانک دریافت‌کننده‌ای که سیستم‌های آن موجب بروز تحریف شده است (Bennett, 2008: 237-238).

۲-۵. از بین رفتن سند

در خصوص از بین رفتن مدارک کاغذی، مقررات UCP حکم خاصی پیش‌بینی نکرده است. به نظر می‌رسد تصریح این حکم در مورد اعتبارات اسنادی الکترونیکی ناشی از احتمال بالاتر وقوع چنین رویدادی در مورد مدارک الکترونیکی باشد. البته باید توجه داشت که اغلب بانک‌ها با اتخاذ رویه‌های مناسب، امکان بروز چنین مواردی را به حداقل می‌رسانند (Meynell, 2019: 64).

حکم از بین رفتن سند در eUcp مانند احکام آسیب دیدن سند است و ماده ۱۲ نیز همان

حکم را در خصوص از بین رفتن سند پیش‌بینی و به‌صراحت مقرر می‌دارد که در صورت از بین رفتن مدارک الکترونیکی ارائه‌شده به بانک به هر دلیل، بانک می‌تواند درخواست ارائه مجدد این مدارک را از ارائه‌کننده نماید. در نگاه اول، این حکم ممکن است برای ارائه‌کننده ناعادلانه به نظر رسد، خصوصاً اینکه بند بعدی همین ماده تصریح می‌کند در صورت عدم ارائه مجدد در مهلت مقرر، بانک می‌تواند اسناد را ارائه‌نشده تلقی کند. این در حالی است که ارائه‌کننده در ابتدا مدارک را به نحو کامل و صحیح ارائه کرده است. با وجود این، با بررسی دقیق آثار عملی این مقرره می‌توان دریافت که این حکم درواقع بهترین راه‌حل ممکن بوده که توسط اتاق بازرگانی بین‌المللی پیش‌بینی شده و کمترین آثار منفی را در بردارد. از یک‌سو، معمولاً نسخه‌ای از مدارک الکترونیکی در سیستم‌های رایانه‌ای ارائه‌کننده موجود است و ارائه مجدد آن مشقت چندانی ایجاد نمی‌کند. از سوی دیگر، عدم ارائه مجدد منجر به عدم بررسی اسناد توسط بانک می‌شود که کارکرد صحیح اعتبارات اسنادی الکترونیکی را مختل می‌سازد. یکی از مزایای مهم این ماده، عدم نیاز به اثبات تقصیر یا اهمال بانک است که موضوع را از پیچیدگی‌های اثبات مسئولیت رها ساخته و با راه‌حلی ساده که منافع تمام طرفین را تأمین می‌کند، مشکل را حل نموده است (Meynell, 2019: 63-64).

همان‌طور که بیان شد این ماده سه حکم مهم را مطرح می‌کند: اولاً مهلت بررسی اسناد در چنین حالتی به تعویق افتاده و از زمان ارائه مجدد مدارک الکترونیکی محاسبه می‌شود. ثانیاً بانک تعیین‌شده موظف است ضمن درخواست ارائه مجدد، بانک‌های گشاینده و تأییدکننده را از این تعویق مطلع سازد. ثالثاً چنانچه مدارک ظرف ۳۰ روز تقویمی مجدداً ارائه نشود، بانک می‌تواند آن‌ها را ارائه‌نشده تلقی نماید. شاید در ابتدا تعیین مهلت ۳۰ روزه برای امر ساده‌ای مانند ارائه مجدد مدارک الکترونیکی غیرمنطقی به نظر برسد، اما با توجه به ضمانت اجرای سنگین پیش‌بینی‌شده برای عدم ارائه مجدد (تلقی اسناد به‌عنوان ارائه‌نشده)، منطقی است که مدت زمان مناسبی نیز به ارائه‌کننده اعطا شود (Meynell, 2019: 65). این مدت زمانی معقول، توازن مناسب بین حقوق و تکالیف طرفین برقرار می‌سازد و از سخت‌گیری بی‌مورد جلوگیری می‌کند.

۳-۵. محدودیت مسئولیت بانک

UCP معافیت بانک از مسئولیت در مورد اعتبار اسناد و انتقال پیام را مقرر می‌دارد، در حالی که eUCP معافیت اضافی بانک از مسئولیت در مورد هویت فرستنده، منبع اطلاعات یا کامل بودن یا تغییرناپذیری اسناد را مقرر کرده است که این مورد نباید به عنوان یک معافیت خاص بانک از مسئولیت در نظر گرفته شود، زیرا این امر به انتخاب ارائه‌دهنده خدمات گواهی الکترونیکی بستگی خواهد داشت. لذا مقررات eUCP مسئولیت بانکها را در قبال اسناد الکترونیکی به طور مشخص محدود می‌کند. بانکها فقط مسئول بررسی «اصالت ظاهری» اسناد الکترونیکی هستند و مسئولیتی در قبال هویت واقعی فرستنده، منبع اطلاعات یا کامل و تغییرناپذیر بودن محتوای اسناد ندارند؛ با این حال در قبال عملکرد سیستم‌های پردازش داده خود مسئول شناخته می‌شوند (Bennett, 2008: 238; Cestic, 2003: 342).

eUCP در ماده ۱۳ با عنوان عدم مسئولیت اضافی برای ارائه سوابق الکترونیکی مقرر کرده است: بانک با اطمینان یافتن از اصالت ظاهری سابقه الکترونیکی، هیچ مسئولیتی در قبال هویت فرستنده، منبع اطلاعات یا کامل و تغییرنیافته بودن آن، فراتر از آنچه در سابقه الکترونیکی دریافتی با استفاده از یک سیستم پردازش داده برای دریافت، اصالت‌سنجی و شناسایی سوابق الکترونیکی آشکار است، نمی‌پذیرد. همچنین بانک هیچ مسئولیت یا تعهدی در قبال پیامدهای ناشی از در دسترس نبودن سیستم پردازش داده، به جز سیستم خودش، نمی‌پذیرد. نسخه اول eUCP محدودیت مسئولیت بانک را مطرح و مقرر می‌داشت: بانک مسئولیتی در قبال هویت فرستنده، منبع اطلاعات یا کامل بودن و تغییرناپذیری سند الکترونیکی ندارد، مگر آنچه در ظاهر سند الکترونیکی دریافتی مشخص است. بررسی ظاهری اصالت سند الکترونیکی توسط بانک به معنی تأیید هویت فرستنده یا صحت محتوای سند نیست. بانک تنها ملزم به استفاده از روش‌های متداول تجاری برای دریافت، احراز هویت و شناسایی اسناد الکترونیکی است. لذا مسئولیتی فراتر از عرف و رویه بانکداری و بررسی ظاهر اسناد برای بانک مقرر نمی‌کند.

۴-۵. فورس ماژور

در نسخه اول eUCP فورس ماژور مطرح نشده بود، لیکن نسخه جدید در ماده ۱۴ با اقتباس از ماده ۳۶ (UCP 600) و افزودن برخی از مصادیق مبتلابه فضای الکترونیکی، نظیر حملات سایبری، ناکارآمدی تجهیزات، نرم‌افزار یا شبکه‌های ارتباطی، نیروی قهریه (فورس ماژور) را مطرح و چنین تعریف می‌کند: «بانک در قبال پیامدهای وقفه در عملیات خود ناشی از بلایای طبیعی، شورش، جنگ، اقدامات تروریستی، اعتصاب یا هر علت دیگر خارج از کنترل خود مسئولیتی ندارد و با ازسرگیری فعالیت، نباید اعتبارات اسنادی منقضی‌شده در دوره وقفه را بپذیرد یا پرداخت کند». نکته کلیدی آن است که این متن صراحتاً همه‌گیری (اپیدمی) را نام نمی‌برد و شمول «هر علت دیگر» بر آن بحث‌انگیز است. برای رفع این ابهام و تطبیق با شرایط نوین، اتاق بازرگانی بین‌الملل (ICC) در سال ۲۰۲۰ و پس از شیوع کووید-۱۹، شرط نیروی قهریه و دشواری فوق‌العاده خود را به‌روزرسانی کرد.

در راهنمای به‌روز شده، تعریف دقیق‌تر و قابل‌اجراتری ارائه شده است. بر این اساس، یک رویداد برای آنکه نیروی قهریه محسوب شود، باید سه معیار را دارا باشد: خارج از کنترل معقول طرف باشد، در زمان انعقاد قرارداد غیرقابل‌پیش‌بینی بوده باشد و طرف نتواند به‌طور معقول از پیامدهای آن اجتناب یا آن را رفع کند. این سند به‌صراحت، همه‌گیری‌ها (مانند کووید-۱۹)، بلایای طبیعی، تحریم‌ها و محدودیت‌های مالی و همچنین موانع خاص فضای دیجیتال، مانند حملات سایبری یا نقص فنی شدید شبکه‌ها را از مصادیق نیروی قهریه برمی‌شمارد. با این حال، ICC تأکید می‌کند که بانک‌ها باید با به‌کارگیری راه‌حل‌های جایگزین، مانند دورکاری، تمام تلاش معقول را برای اجرای تعهدات خود به عمل آورند و نتوانند به نیروی قهریه استناد کنند. این رویکرد، تعادل بین شناسایی موانع واقعاً قهری و الزام به تلاش برای انجام تعهدات را برقرار می‌سازد (Shi & Luo, 2024: 68-69).

۶. نتیجه‌گیری

الحاقیه مقررات یکنواخت اعتبارات اسنادی الکترونیکی (eUCP) را می‌توان به‌مثابه پاسخی

حقوقی - نظام‌مند به چالش‌ها و نارسایی‌های ناشی از تطبیق قواعد سنتی اعتبارات اسنادی (UCP 600) با محیط دیجیتال ارزیابی کرد. از منظر حقوقی، eUCP با حفظ جایگاه محوری UCP، به‌عنوان قانون مادر، با شناسایی «سند الکترونیکی»، به‌عنوان موضوعی مستقل و دارای اوصاف خاص، گامی اساسی در توسعه حقوق تجارت الکترونیک بین‌الملل برداشته است.

مهم‌ترین دستاورد این الحاقیه، تبیین «چارچوبی اعتباری» برای تعیین وضعیت‌های حقوقی جدید است. به موجب این چارچوب، مفاهیمی کلیدی چون «اصالت ظاهری سند الکترونیکی»، «تکمیل ارائه» با ارسال «اعلامیه»، «مکان ارائه الکترونیکی» و «تاریخ ارائه» به شکلی صریح تعریف شده و از حالت ابهام و تعیین ضمنی توسط رویه قضایی خارج شده است. این وضوح حقوقی، موجب افزایش قابلیت پیش‌بینی و امنیت حقوقی می‌گردد. eUCP را باید تجلی اراده جامعه تجاری بین‌الملل در تنسيق قواعد عرفی و تطبیق آن با اقتضائات فناوری‌های نوین ارتباطی دانست. حاکمیت این مقررات، منوط به اراده طرفین و تصریح در متن اعتبار است که خود مؤید اصل حاکمیت اراده در قراردادهای بین‌المللی است.

از سوی دیگر، eUCP با تحدید دقیق دامنه مسئولیت بانک‌ها، موازنه‌ای منطقی بین منافع ذی‌نفع و مؤسسات مالی برقرار نموده است. مطابق مواد این الحاقیه، مسئولیت بانک محدود به بررسی «ظاهری» اصالت و انطباق اسناد الکترونیکی است و بار اثبات هویت واقعی فرستنده و اصالت ذاتی محتوای سند بر عهده بانک نیست. این توزیع منطقی مسئولیت، از افزایش غیرمنطقی ریسک عملیاتی بانک‌ها جلوگیری کرده و مشوق آنان برای پذیرش این نوآوری است.

همچنین، eUCP با پیش‌بینی سازوکارهای اختصاصی برای «فساد» یا «از بین رفتن» اسناد الکترونیکی پس از ارائه، خلأ مهمی در مقررات UCP را پر کرده و از بروز اختلافات پیچیده در این زمینه جلوگیری می‌کند. حق بانک در درخواست ارائه مجدد و تکلیف ارائه‌کننده به اجرای آن در مهلت معین، بدون نیاز به رسیدگی به مسئله تقصیر، راه‌حلی عملی و کارآمد است.

تعارض منافع:

برای نویسندگان تعارض منافع وجود ندارد.

سهم نویسندگان:

سروش فخرائی، به عنوان پژوهشگر اصلی (مدل سازی، تولید، پیش نویس اولیه مقاله، اصلاح و بازبینی) با سهم ۵۰٪ و زهرا ایوبی، به عنوان پژوهشگر فرعی (ایده پردازی، تحلیل داده ها، اصلاح و بازبینی مقاله) با سهم ۵۰٪ در این پژوهش سهم داشته اند.

منابع مالی

این پژوهش هیچ‌گونه گرنت مشخصی از آژانس‌های تأمین مالی در بخش‌های عمومی، تجاری یا غیرانتفاعی دریافت نکرده است.

بیانیه هوش مصنوعی

در نگارش این مقاله، از هوش مصنوعی استفاده نشده است.

۷. منابع

۱-۷. منابع فارسی

الف) کتاب

۱. بناءنیاسری، ماشالله (۱۳۹۹). *حقوق اعتبارات اسنادی (تجاری و تضمینی)*. چ ۲. ج ۲. تهران: انتشارات شهر دانش.

ب) مقالات

۲. انصاریان، مجتبی (۱۳۹۸). بازرگانی بین‌المللی با روش اعتبارات اسنادی سنتی و الکترونیکی. *دوفصلنامه علمی دانش حقوق مدنی*، ۱(۱)، ۱۱-۲۲.
۳. زمانیان، معصومه و وطنی، زهرا (۱۴۰۱). افزایش کارایی اعتبارات اسنادی با فناوری بلاکچین خصوصی و قرارداد هوشمند و ارزیابی تطبیقی میزان سازگاری قوانین با آن. *فصلنامه تحقیقات حقوقی*، ۲۵ (ویژه‌نامه حقوق و فناوری)، ۴۴۵-۴۷۸. doi: 10.52547/jlr.2022.225225.2067

۷-۲. منابع انگلیسی

A. Book

1. Bergami, R. (2010). *The Rotterdam Rules and negotiable electronic transport documents in letter of credit business*. Practice of International Trade, School of Economics and Finance, Centre for International Corporate Governance Research, Victoria University.
2. Meynell, D. (2019). *Commentary on eUCP version 2.0*. ICC Services Publications.

B. Thesis

3. Marara, I. (2019). *Evidential implications of the use of electronic letters of credit in international trade*. Doctoral dissertation, University of Pretoria.

C. Article

4. Alavi, H. (2016). Documentary letters of credit, legal nature and sources of law. *Journal of Legal Studies*, 17(31), 106-121.
5. Bergami, R. (2004). eUCP: A revolution in international trade? *The Vindobona Journal of International Commercial Law and Arbitration*, 8(1), 23-36.
6. Bennett, H. (2008). Electronic Letters of Credit: The eUCP. *E-Trade Review*, 6(3), 231-240.
7. Bolero International. (n.d.). Bolero.net. Retrieved from <https://www.bolero.net>
8. Byrne, J. E., & Barnes, J. G. (2001). E-commerce and letter of credit law and practice. *The International Lawyer*, 35(1).
9. Mustafa Emre C., Nagehan U. & Murat Ç. (2015). eUCP and electronic commerce investments: e-signature and paperless foreign trade. *Eurasian Business & Economics Journal*, 3, 60-70.
10. International Chamber of Commerce. (2007). Uniform customs and practice for documentary credits (UCP 600). ICC Publication No. 600.
11. International Chamber of Commerce. (2007). Uniform customs and practice for documentary credits (UCP 600) supplement for electronic presentations ("eUCP") version 1.1. ICC Publication No. 600/1.
12. International Chamber of Commerce. (2019). Uniform customs and practice for documentary credits (UCP 600) supplement for electronic presentations ("eUCP")

- version 2.0. ICC Publication No. 600/2.
13. International Chamber of Commerce. (2019). Commentary on eUCP version 2.0 eURC version 1.0: Article-by-article analysis. By David Meynell. ICC Publication.
 14. International Chamber of Commerce. (2019). Users guide to the eUCP. By David Meynell. ICC Publication.
 15. Jeon, S. (2005). A study on the criterion of examination of electronic records under the eUCP. *International Commerce and Information Review*, 7(1), 145-168.
 16. Levit, J. K. (2007). Bottom-up lawmaking through a pluralist lens: The ICC Banking Commission and the transnational regulation of letters of credit. *Emory Law Journal*, 58(1), 1-71. (University of Tulsa Legal Studies Research Paper No. 2007-01). Retrieved from <https://ssrn.com/abstract=1017879>
 17. Maurovic, L. (2003). Supplement to ICC uniform customs and practice for documentary credits for electronic presentation letter of credit entrance in the electronic era. *Zbornik Radova Pravnog Fakulteta Splitu*, 40(3-4), 337-348.
 18. Savino, W. F., & Widenor, D. S. (2004). Commercial law. *Syracuse Law Review*, 54(4).
 19. Shi, Y., & Luo, X. (2024). A Brief Discussion on the Risks and Countermeasures of Letter of Credit Settlement after the Epidemic. *Frontiers in Business, Economics and Management*, 5(2), 68-69.
 20. <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts>
 21. <https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com>

In Persian

1. Ansarian, M. (2019). International Trade through Traditional and Electronic Letters of Credit. *Biannual Scientific Journal of Civil Law Knowledge*, 8(1), 11-22.
2. Banaei Nasari, M. (2020). *Law of Letters of Credit* (Commercial and Guarantee), (2nd ed., Vol. 2). Tehran: Shahr-e Danesh Publications.
3. Zamanian, M., & Vatani, Z. (2022). Increasing the Efficiency of Letters of Credit with Private Blockchain Technology and Smart Contracts and a Comparative Assessment of the Compatibility of Laws with It. *Legal Research Quarterly*, 25(Special Issue on Law and Technology), 445-478. doi: 10.52547/jlr.2022.225225.2067